

היום בתרגול

- נתרגל את המושגים
 - מחלקה (Class)
 - עצם (Object)
 - המחלקה כ
- מספקת שירותים
- טיפוס נתונים

תוכנה 1

תרגול 4: עצמים

מחלקה לייצוג חשבון בנק

- מהשיעור: "ניתן לייצג ישויות מעולם הבעיה ע"י ישויות בשפת התכנות"
- בגישה מוכוונת עצמים כל שם עצם מעולם הבעיה הוא מועמד לייצוג ע"י מחלקה
- נתכנן מחלקה, `BankAccount`, לייצוג חשבון בנק
- ננסה להפוך את התיאור המילולי והתפיסה האינטואיטיבית שלנו של חשבון בנק לרכיב תוכנה
- תאור הפעולות יתבטא בחוזה ובמתודות המחלקה

תכנון תוכנה למערכת בנקאית

תכנון מערכת תוכנה עוסק במיפוי בין עולם הבעיה ועולם הפתרון

- **עולם הבעיה:**
 - בנקים
 - לקוחות
 - משיכות, הפקדות
 - חשבונות
 - יתרות
- **עולם הפתרון:**
 - שפת תכנות
 - עצמים
 - מחלקות
 - שירותים
 - שדות

המצב הפנימי

- המצב הפנימי של עצם מיוצג ע"י נתוניו (שדותיו)
- שדות עצם הם בד"כ עם הרשאת גישה פרטית
- במקרה של חשבון בנק – היתרה
- מאיזה טיפוס?

```
public class BankAccount {  
    ...  
    private double balance;  
}
```

המצב הפנימי

- המצב הפנימי של עצם מיוצג ע"י נתוניו (שדותיו)
- שדות עצם הם בד"כ עם הרשאת גישה פרטית
- במקרה של חשבון בנק – היתרה
- מאיזה טיפוס?

```
public class BankAccount {  
    ...  
    private ??? balance;  
}
```

חתימה של פקודות

- בד"כ פקודות אינן מחזירות ערך (גם לא ערך שגיא) וחתימתן היא עם טיפוס ערך מוחזר `void`
- לפעמים פקודות מחזירות הפנייה לעצם הנוכחי (`this`)
- בעד:** מאפשר הרכבה של פקודות
- נגד:** מטשטש את ההבחנה בין שאילתה ופקודה

```
x.command1(); }
x.command2(); } x.command1().command2().command3();
x.command3(); }
```

e.g. `new StringBuilder().append("19").append(84).toString();`

שרותי מחלקה

- ישנם 3 סוגים של שירותים (מתודות, פונקציות, פרוצדורות):
- פקודות (`commands, transformers, mutators`)
 - מבצעות שינוי במצב המופשט (`abstract state`) של העצם
 - כגון: משיכה, הפקדה
- שאליות (`queries, accessors`)
 - מחזירות ערך ללא שינוי המצב המופשט
 - כגון: בירור יתרה
- בנאים (`constructors`)
 - יצירת עצם חדש
 - כגון: יצירת חשבון חדש

שאליות BankAccount

```
public class BankAccount {
    public double getBalance() {
        return balance;
    }
    public long getAccountNumber() {
        return accountNumber;
    }
    public Customer getOwner() {
        return owner;
    }
    private double balance;
    private long accountNumber;
    private Customer owner;
}
```

- בעולם ה"אקדמי" מקובל לגשת לנתון `field` בעזרת המתודה `field()`
- בשפת Java השתרשה המוסכמה כי הגישה לשדה `field` תעשה בעזרת המתודה `getField()`
- שמירה על מוסכמה זו הכרחית בסביבות `GUI Builders` ו-`JavaBeans`

שאליות BankAccount

- ברור יתרה:
 - ארגומנטים?
 - מה טיפוס הערך המוחזר?
 - תנאי קדם? תנאי אחר?
- פרטים על החשבון:
 - מספר חשבון?
 - פרטים על בעל החשבון?
 - תעודת זהות?
 - גיל?

פקודת ה-'להפקיד'

- המתודה: `deposit`
- סכום הכסף המופקד מתווסף ליתרה בחשבון
 - ארגומנטים?
 - ערך מוחזר?
 - תנאי קדם?
 - תנאי אחר?

מוסכמה: שמות פקודות הם שמות פועל

setter/getter

- לא כל שדה עם נראות פרטית (`private`) צריך `setter/getter` ציבורי
- יצירה 'אוטומטית' של שרותים אלו עבור כל שדה פוגמת בעקרון הסתרת המידע
- ועם זאת, עדיין יש חשיבות לגישה לנתונים דרך מתודות. מדוע?
- למשל: נתבונן בשדה: `private double balance`
 - האם דרוש `getter`? כן, זהו חלק מהממשק של חשבון בנק
 - האם דרוש `setter`? לא בהכרח, פעולות של משיכה או הפקדה אמנם משפיעות על היתרה, אבל פעולה של שינוי יתרה במנותק מהן אינה חלק מהממשק

פקודת ה-'למשוך'

- המתודה: withdraw
- סכום הכסף המבוקש יורד מיתרת החשבון. אין באפשרותו של הלקוח להיכנס למצב של משיכת יתר
- ארגומנטים?
- ערך מוחזר?
- תנאי קדם?
- תנאי אחר?
- תנאי קדם לא יבדקו בגוף המתודה – זהו תכנות מתגונן והוא שגוי בכמה היבטים

פקודת ה-'להפקיד'

```
/**  
 * Makes a deposit to the current account  
 * @pre amount > 0 , "amount is positive"  
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) + amount ,  
 * "balance updated according to deposit"  
 */  
public void deposit(double amount) {  
    balance += amount;  
}
```

דיון – העברה בנקאית

- דיון במספר חלופות ליימוש העברת סכום מחשבון לחשבון
- אפשרות א': העמסת withdraw ו/או deposit שיקבלו 2 ארגומנטים: סכום והפנייה לחשבון נוסף לדוגמא.

```
/**  
 * Makes a transfer of amount from other to the current account  
 * @pre 0 < amount , "amount is positive"  
 * @pre amount <= other.getBalance() , "other can't overdraft"  
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) + amount,  
 * "balance updated"  
 * @post other.getBalance() == $prev(other.getBalance()) -  
 * amount,  
 * "balance of other updated"  
 */  
public void deposit(double amount, BankAccount other) {  
    other.withdraw(amount);  
    balance += amount;  
}
```

פקודת ה-'למשוך'

```
/**  
 * Withdraw amount from the current account  
 * @pre amount <= getBalance() , "can't overdraft"  
 * @pre 0 < amount , "amount is positive"  
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) - amount ,  
 * "balance updated according to withdraw"  
 */  
public void withdraw(double amount) {  
    balance -= amount;  
}
```

דיון – העברה בנקאית

- אפשרות ב' – מתודה סטטית שתקבל שני חשבונות בנק ותבצע ביניהם העברה:

```
/**  
 * Makes a transfer of amount from one account to the other  
 * @pre 0 < amount <= from.getBalance() , "from can't overdraft"  
 * @post to.getBalance() == $prev(to.getBalance()) + amount  
 * @post from.getBalance() == $prev(from.getBalance()) - amount  
 */  
public static void transfer(double amount, BankAccount from,  
                             BankAccount to) {  
    from.withdraw(amount);  
    to.deposit(amount);  
}
```

דיון – העברה בנקאית

- ניתן לתת למתודות שמות מפורשים יותר, כגון transferTo או transferFrom:

```
/**  
 * Makes a transfer of amount from current to  
 * the other account...  
 */  
public void transferTo(double amount, BankAccount other) {  
    other.deposit(amount);  
    balance -= amount;  
}
```

שמורת BankAccount

```
/**
 * This class represents a bank account
 * @inv getBalance() >= 0,
 *      "can't overdraft"
 * @inv getAccountNumber() > 0 ,
 *      "an account must have an identifier"
 * @inv getOwner() != null ,
 *      "an account must have owner"
 */
public class BankAccount {
    ...
}
```

שמורת המחלקה (class invariant)

- צריכה להתקיים "תמיד"
- לפני ואחרי ביצוע כל מתודה ציבורית
- אחרי הבנאי
- במחלקה חשבון בנק:
- חשבון חייב להיות עם יתרה אי שלילית
- לכל חשבון קיים מספר מזהה במערכת
- לכל חשבון יש בעלים

בנאי BankAccount

```
/**
 * Constructs a new account and sets its owner and
 * identifier
 * @pre id > 0, "account number must be positive"
 * @pre customer != null,
 *      "an account must have an owner"
 * @post getOwner() == customer,
 *      "argument was assigned"
 * @post getAccountNumber() == id,
 *      "argument was assigned"
 */
public BankAccount(Customer customer, long id) {
    accountNumber = id;
    owner = customer;
}
```

בנאי

- תפקיד הבנאי הוא ליצור עצם חדש ולהביא אותו למצב המקיים את שמורת המחלקה
- בנאי לא אמור לכלול לוגיקה נוספת פרט לכך
- במחלקה `BankAccount`: בנאי ברירת המחדל יוצר עצם שאינו מקיים את השמורה!
- יש דברים שאינם באחריות המחלקה. למשל:
- מי דואג שמספרי החשבון יהיו תקינים? (למשל שונים זה מזה)
- מי מנהל את מאגר הלקוחות?
- הכנסה (encapsulation)

חזרה מימוש

- תנאי הקדם מיועדים ללקוח ולכן אסור להם להכיל רכיבים שאינם זמינים לו (כגון מתודות או שדות `private`)
 - תנאי האחר ושמורת המחלקה עשויים להכיל טענות "לצורכי פנים" שיוסמונו ב: `@imp_inv`, `@imp_post`
- לדוגמא:

```
/**
 * @imp_post $ret == balance ,
 *      "consistency of representation"
 */
public double getBalance() {...}
```

balance הוא שדה `private` ולכן אינו מיועד ללקוחות

final

- מכיוון שחשבון מזוהה חד-חד ערכית (ולא משתנה) עם עצם של `accountNumber` נהפוך שדה זה ל- `final`:

```
final private long accountNumber;
```

- את השדה (`blank final`) יש לאתחל פעם אחת בדיוק, בתוך הבנאי של המחלקה, כפי שאנו אכן עושים
- שפת התכנות (הקומפילר) אוכפת תכונה זו – אם מתבצעות השמות למשתנה `final` זוהי שגיאת קומפילציה

שיעור הבא

- נשלים את דוגמת הבנק
- נבדוק את הקשר בין המחלקות השונות במערכת
 - Bank
 - Customer
 - BankAccount
- נראה דוגמה לשימוש במערכת

שמורת מימוש של BankAccount

```
/**  
 * This class represents a bank account  
 * @imp_inv getBalance() == balance,  
 * "balance interface is consistent with  
 * representation"  
 * @imp_inv getOwner() == owner  
 * "owner interface is consistent with  
 * representation"  
 */  
public class BankAccount {  
    ...  
}
```